

Emlékek a régi piacokról

Az első világháború után az országra inséges évek jöttek. Szegednek is meg kellett szoknia, hogy a piacról eltűnt az élelmiszer, sőt azt is, hogy piac szinte nem is létezett. Még sok időbe telt, míg jobbra fordult az élet.

A lakosság mindennapi életét nagyon nehezen tudta beszerezni. A tanyaiak terményüket nem hozták be a piacra, talán a város megszállása miatt; talán azért, mert a korona vásárlóereje állandóan romlott. (A pengő csak 1926-ban került forgalomba.) A közellátást még az is nehezítette, hogy a város lakossága nagyon megduzzadt, a Horthy-hadsereg megalakulása-kor rengeteg ember került ide.

Bizonyára a rossz piaci helyzet is hozta magával, hogy a szerbek hetenként, meghatározott napokon átengedték a hidon az újszegedi piacra a vásárlóközönséget. A gazdasági életet nehezítette a forgalomban levő többféle pénz. A régi osztrák-magyar koronát mindenki gyűjtötte. A városok is adták ki saját nyomású, ún. fehér hasú bankót, de azt senki sem akarta áruért elfogadni.

Aztán a franciák Szegedről 1920. március elsején, Újszegedről a szerbek 1921. augusztus 20-án mentek el. Megindult az ország forgalma, rendszeren jártak a vonatok. Szegeden is megkezdődött a munka, a környékies szántókat, vetettek, és volt ismét mit betakarítani. Újra volt piac, meg-hozzá olyan piac, ahol lehetett válogatni és alkudni, mert akkor már a tanyaiak ugyanúgy behozták termékeiket, mint a háború előtt.

Szeged mindig híres volt a piacairól. A két hetipiacos nap, szerda és szombat, szinte esemény volt a lakosoknak, és minden családnak megvolt a maga piaca, és minden piacnak megvolt a saját, szakosított árukészlete.

A legnagyobb piac, az ún. szerpiac, a Mars (Marx) téren volt. Az óriási, gidres-gödörös tér egyik oldalán kaszárnyákat építettek, mert a teret a katonák kiképzésére szánták; de az egész tér legnagyobb része hetipiacos napokon piaccá vált. A tanyaiak már hajnalban odatelepedtek szekereikkel. A kocsik háta mögött a kikötött lovak jóízűen ropogtatták takarmányukat, a teret szinte belengte a szénaillat. A vásárló háziasszony először tájékozódott, hogy mi kapható? Ha kinézett valamit, jóval alacsonyabb árat kínált, sőt, az árut kicsit ócsárolta is; majd eltávozott. Aztán esetleg visszatért, és azt vette meg, amire eredetileg is alkudott. Ez így volt akkor, így maradt máig is.

Mindez, a rengeteg ember állandó hullámszázával, sok hangos beszéddel, a jellegzetes piaci hangulattal járt együtt. Voltak sokan, akik csak passzióból, piacot látni jöttek ki, és növelték a sokadalmat.

A Mars téri piac tarka forgatagához hozzátartozott az ócskapiac is. Az ócskások kb. a mostani mázsaházról kezdve a körúton rakták ki eladnivalójukat. A hurka-kolbász, pecsenyesütő bódék már akkor is megvoltak.

A belvárosiak könnyen közelítették meg piacukat. A Bruckner sarkától végig a Tisza Lajos (Lenin) körúton a Szent György utcáig (József Attila sugárútig), a kákos templom oldalán annyian árultak, hogy még a Teleki, a Dugonics és a Szent György utcában, is letelepedtek. Ezen a piacon leginkább a Szeged környéki kistermelők foglaltak maguknak helyet. Csirke, liba, kacska, gyöngytyúk, morzsolt és darált kukorica, tej, túró, tejföl, írók vaj, sült tök, burgonya és még sok minden volt kapható. Az akkori széles járdát teljesen elfoglalták. Aki nem akart vásárolni, jobban tette, ha a másik oldalon ment.

A Széchenyi téren, a Zsótérház előtt már hajnalban felütöttek sátrukat az iparosok. Itt árultak a bőrösök, a lószerszámok, a papucsosok, a kések, a ma-

gyar szabók. Ez utóbbiak csak piacra dolgoztak, a tanyaiak számára, akik ruhaszükségletüket a Széchenyi téren szereztek be. Itt voltak a kefe- és a szitakötők, és a kötélverők is. A csizmát és a subát is itt vette meg a tanyai magyar, és hosszú évekig visszajárt megszokott és megbecsült iparosmesteréhez. A vásárlás után fröccsel és zónapörkölttel ünnepelték meg az új subájukat vagy csizmájukat. A szegedi hetipiacoknak akkora volt a vonzó ereje, hogy a város környéki óriási tanyavilág és a tisztántúli községek lakóinak jó része bejárt a városba, még a talicskát és a vajt teknőt is itt vették meg.

A városházával szemben és a korzóra benyúló közben, piros zsákjuk mögött ülve árulták az alsóvárosi asszonyok saját termései és őrlési édes, vagy csipős paprikájukat. A Valéria (Bartók) tér is tele volt tanyai kocsikkal,

amikről csak úgy virított a nyitott zsákokban, vagy fűszerben főzött csöves paprika. A mostani Debrecen étterem előtt gyümölcsöt árultak, a Kis (Kiss) utca általában zöldséget áruló kofák piacává vált. Nem volt ez rossz hely, mert a sarki tornyos házban volt a Párizsi Nagy Áruház, melynek vevőköreiből a piacnak is jutott vásárló.

A Kossuth-szobor háta mögött asztalokra és kordékra kirakodva nagyon finom, „serclis”, házi sütésű kenyereket és cipót lehetett venni. A tér másik oldalán a tejfölt és túrót áruló asszonyoknak volt törzshelye.

Piac a Szent István téren akkor is volt. Itt azok árultak, akik gyalog vagy talicskán hozták be eladnivalójukat; esetleg kocsijukat bevitték valamelyik kocsibeállóba. Ilyen kocsibeálló volt a Fekete sas (Bajcsy-Zsilinszky) utcában, a Hétvezér és a Fekete sas vendéglők házában és a Kiss Ernő, meg a Fekete sas utca sarkán levő ház udvarán. A Kossuth Lajos sugárúton is több kocsibeálló ház volt.

Még a szegedi piacok közt is különlegesség volt a „makai piac”. Kedden és pénteken délután fehér kendővel bekötött fejű, fehér kötényes makói asszonyok asztalokról árulták a különlegesen jó, házilag gyártott sajtot, érett túrót és tejfölt. A szegediek nagyon kedvelték ezt a piacot, és mindig sokan jártak ide. Mikor megindult a kisvasút, és a tehervagonok ontották az árut, augusztusban és szeptemberben valóságos dinnyehegyeket raktak ki a vasúti kocsikból.

Piacnak számított az állatvásár tér is, amely akkoriban az Izabella-hídon túli gabonatarló tornyok mögött volt. Az állatok itt cseréltek gazdát, és a tanyai ember ide még akkor is bekocsizott, ha egyébként a városban nem volt semmi dolga. Városi ember legfeljebb disznóvágás idején látogatott ide. Az állatok és a gazdák türelmesen várták a vevőt és a jó szerencsét. Mindennek a teteje a passzusírás volt.

A mai Szegednek már alig van piaca. A háziasszony mindent megkap az élelmiszerboltban, és nincs is rá ideje, hogy kimenjen a Marx téri piacra. A piacon ugyan most is sokan vannak, az autóbuszok sűrűn hozzák az utasokat, akik be'evgyűlnek a piaci forgatagba. Az elmúlt évtizedek alatt a piac hangulata más lett. A régi szegedi piacoknak volt valami bája, amelyre már én is alig emlékszem, talán csak érzésem. Megváltozott a piac, és megváltozott a város. Ha régen piacról volt híres Szeged, ma más, értékesebb nevezetességei vannak.

DR. VÁMOSSY JÓZSEF

B-né, született Fífike Lea, nem sirt, csak szípgótt, amikor közölték vele: keressen más munkahelyet, és ne sokáig halogassa a felmondást.

Ezt a kényes „kérdést” nem a laborfőnök, hanem helyettese — szikár, magas ember — közölte vele. S mivel Leácskával nem szimpatizált, ezért nem kellett túlságosan erőltetnie a kimért modort. Amikor befejezte mondanóját, hátradől kényelmesen a székre, és várta a kérdést: „miért?”

Fífike nem is habozott. Kipírult, dundi arcáról nem lehetett pontosan leolvasni: főlháborodott-e, a félelem vagy a kockázatot is vállaló elszántság vette hatalmába.

Nagy levegőt vett, és kezdte: — Kedves Dénes úr, bocsánat elvtárs, én nem értem, amit mondott. Ez valami tréfa? Vagy intrika? Nagy szám van, lehet, hogy valakit megsértettem? Szakmai vizsgáim megvannak. Csak egyszer kaptam fegyelmit, azt is Mari miatt.

— Ki az a Mari?

— Tetszik tudni, az a kis vörös Pecsékéknél, a „bűdös” laborban, akire buknak... és ő hagyja...

— Nem ez a téma! — vágott közbe erélyesen. — Azt se bányuk, ha kivárja a fegyelmit... van rá ok! És lesz is, ahogy én magát ismerem.

Fífike nem volt kíváncsi az OK-ra. Sápadt lett. „Hol vétettem?” Ez forgott a fejében, mint a motolla. Csoportvezetője, a deszkatestű Zsuzsanna még aznap a fölébe sügta, ahogy elhaladt mellette: „Mondj igazat, és...” Főlkapta a fejét a laborasztaltól, megcsörrentek és cincogtak a kémcsövek.

— És? És betörök...?

— Nem, a te esetemben ez nem fordulhat elő, édesem!

„Édesem?” Undok kígyó — gondolta magában. — Utálatos vénlány. Idő előtt megaszalodott, és irigykedik rám, mert nekem, bár nem vagyok valami bomba alakú, mindig akad egy-egy izgi kaland.

B-né Fífike Lea nem várta meg a deket. Átment a közeli — épp üres — irodába telefonálni. „Dr. Blindert kérem! Oh, te vagy az Ödönke! Gáz van... Lehet, hogy a te orvosi pecsétéddel baj van? Tökéletesek azok az igazolások?... Mert piszkoskodnak... Nem, nem hisztizem. Most nem!... Szóval benned bízhatok. Jó szívem, akkor holnap 10-kor ott leszek nálad. Puzsi-muszi.”

Tiszta kacagás

Összerezzen. Mintha megállt volna valaki odakinn, és hallgatóna. Riadtan kinézett. A főnök helyettes ment épp a folyosón. Visszaforodott az ajtócsikordulássa.

— Maga Lea mit keres a szakszervezeti irodában? — kérdezte metsző hangon.

— Telefonáltam... szigorúan magánügyben...

— Ne itt a folyosón — válaszolta a férfi, és behúta magával a szakszervezeti szobába.

— De Dénes elvtárs, mit gondolnak rólunk, ha itt találunk bennünket?!

— Rólam semmi rosszat, mindig igazat mondok, hibáimat nem tagadom le. Inkább Önről beszéljünk! Nem én vagyok kutyaszorítóban.

— Csak nem akar lefektetni? Mert nekem itt már mindenki tett ajánlatot...

— Ahogy elnézem „pompás alakját”, ez a legnagyobb csoda, amiről eddig hallottam. Gratulálok. Ehhez valóban tehetség kell! De ne tértessen el! Hányzor telefonál naponta?

— Nem tudom.

— Akkor megmondom. Naponta 15–20-szor. Másfél, két órát nem dolgozik. Ez önmagában is fegyelmezetlenség. És hányszor megy el orvoshoz „fogat húzatni”, vagy „női betegség” ürügyén?

— Nem számolom. De ez már sok! Ha az Ön felesége is ilyen bajokkal lenne teli Dénes úr, akkor nem beszélne velem így!

— Ne keverje bele ebbe az én fluskámat!

— Én gyereket szeretnék és...

— Nem sikerül? És miért munkaidőben kell ezt a bajt reperáltatni?

— Akkor rendel az „orvosom”.

— Hogy hívják?

— Ez, megbocsát, mégis a magánügyek közé tartozik.

— Igen, addig valószínűleg, amíg nem gyártja sorozatban az igazolásokat.

— Hogy meri gyanúsítani?

— Egyszer már megkérdeztem: március 21-én délelőtt 10-től 12-ig hol volt? Azt válaszolta a nőorvosnál. Megnéztük az igazolást. Megkértük orvosát felettesét, hogy ellenőrizze: volt-e akkor rendelés? Nem volt. Kedves Lea,

maga akkor kozmetikusnál volt. Ezt ketten is tudják bizonyítani. — Majd elintézem én magát! — ugrott fel Fífike. — Tudom én, hogy itt a nőpolitika nem úgy megy, ahogy kellene. Majd elmegyek panaszsra.

A főnök helyettes udvariasan kinyitotta az ajtót. Engedélyezem, hogy máris menjen.

Délután nem hallották Leácska sípító hangját a laborban. Híre ment, hogy vallatára fogták. Kezdték megváltozni a légkör, ahogy megérezték: végre elkapták a kicsikét. Látszott rajta, nem sokat ér a munkája. Rakosgatja összevissza az üvegeket, firkál valamit, de...

A legszótlanabb lány várátlanul mesélni kezdett:

— Azt olvastam valahol, hogy a középkorban az állatokat is bíróság elé lehetett idézni. Hihető ez?

— Miféle állatokat? Teheneket?

— Hát azokat, amelyeknek valami bűne volt. Például a kígyót, a békát, meg a vakondot...

— De sötét kor volt az! — tűnődött az egyik kontyos lány, a mikroszkóp fölé hajolva.

— Annyira nem volt az! Mert azt mondták: nem az állat a hibás, mert az oktalan szegény, hanem a gonosz lélek, amelyik beléjük szállt...

Nevettek. Olyan őszintén és könnyedén, hogy a legszótlanabb lány, Zia szeméből, akit Leácska „szürke verébnek” csúfolt, mert nem divatozott, kicsordult a könny.

Lea tudta, hogy nem szeretik. Ez eddig egyáltalán nem zavarta. Nézte a laboratóriumban évek óta együtt dolgozó hét lányt és asszonyt. „Melyik volt, aki észrevette, mit csinálók?” Összetört egy üvegedényt. Az egyik ujjja megsérült. Zia, a „szürke veréb”, kötözte be, neki volt erre megbízása.

— Fáj? — kérdezte fölé kedvesen, amikor elkészült.

— Nem ez! — volt a kurta válasza. — Melyikötök jelentett fel? — támadt nekik.

Csend lett. A gázláng suster-gását is lehetett hallani. Aztán kirobbant a nevetés.

Erős, tiszta kacagás űzte ki a munkateremből Leácskát.

BÁLINT GYULA

Otto Fernández

A megosztott idő

Ami volt: a tökéletes homály, a halál reitegett szakadéka, a röhej roncsolt cipőcarkai, a vizsla éhség a rémült emberszemekben.

Most az életünk fénylő, fenséges paripa, mely habzón, vadul vágat a virradatba: Veríték fröccsen a kőre, puska dobban a kőre,

szerelem omlik a kőre, kalászkok a gyermekeknek, tiszta útjukra étek.

És majdan eljön az ember; virág a hajnal szemérmes arcán, érinthetetlen csodája az utaknak, ki az idők magva felett ül vigyázva, és óvó, örök pártora immár a Földön a mosolynak és a szeretetnek.

(Csuday Csaba fordítása)

Markó Béla

Ócskapiac

Használt órát használt cipőt használt télikabátot? használt szavakat használt mozdulatokat és használt virágot? csak alig-alig csak rövid ideig nézegettük még nem fakulhatott ki a színe csak lopva simogattuk tekintetünkkel a szirmok pirosát s itt van a nadrág ez az ing csak gyűrött de semmi baja még egészen új s ezek az órák ez a tavalyi időt mutatja ez a tegnapi ez a holnapután vagy talán szemüveget? esetleg esernyőt? kalucnit? játékokat? kar nélküli babát? csorba fésűt? kéreket? ki'akult rengőt? kovott-zöld mezőt? ezek a bolokrok még majdnem újak a nyírfa árnyéka vasalható csak itt-ott szakadozott le néhány levél de pótolható és itt van itt várakozik az alig riasztott nyúl az alig félt farkas az alig hasonlított madár itt van az alig hallgatott vízszobogás-lombosulás a gondosan megstoppolt kékre-gyászosság az alig bevérzett forradalom és gyermekkocik és tolókozók és szerek és képek és huzalok és a ruha amelyet márok viseltek az óra amelyet márok mutatja az időt a virág amelyet márok is megrendáltak a fegyver amelyet márok testébe málydát a szó amelyet szakadt poltróra kitergették a gondolat amelyet márok is elgondoltak a szerelem amelyet márok is szerettek a harag amelyet márok haragját őriz elhasznált múlt és elhasznált mezők maderak: magad sem tudod a vásári forgatagban adsz-e veszel-e vagy csak idegen emlékekkel emlékezel kék tengerbőlbe dobálsz idegen kavicsot kagylót.